

Huvudsakligt innehåll och lagförslag

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås det att en lag om upphävande av vissa bestämmelser i utlänningslagen samt en lag om upphävande av 17 a § i rättshjälpslagen stiftas. Syftet med propositionen är att stärka asylsökandes rättssäkerhet i enlighet med regeringsprogrammet för statsminister Antti Rinnes regering.

Det föreslås att utlänningslagen ändras så att bestämmelsen om rättshjälp för asylsökande vid asylsamtal samt bestämmelserna om besvärstid i fråga om besluten upphävs. Av detta följer att sökanden kan vid behov ha ett med offentliga medel finansierat biträde också vid asylsamtalet. Besvärstiden för besluten blir i den samma som i andra förvaltningsrättsliga ärenden, dvs. 30 dagar.

Rättshjälpslagen föreslås bli ändrad så att bestämmelsen om fastställande av arvode särskilt för varje ärende upphävs, av vilket följer att till privata biträden betalas en timbaserad ersättning för behövliga åtgärder. Lagarna avses träda i kraft så snart som möjligt.

Nuläge

Bestämmelser om utlänningars rätt till rättshjälp finns enligt hänvisningsbestämmelsen i 9 § 1 mom. i utlänningslagen i rättshjälpslagen. I rättshjälpen ingår juridisk rådgivning, behövliga åtgärder samt biträdande i domstol och hos andra myndigheter och befrielse från vissa kostnader i samband med behandlingen av ett ärende, så som bestäms i rättshjälpslagen. Rättshjälp lämnas enligt 8 § i rättshjälpslagen i regel av ett offentligt rättsbiträde i förvaltningsskedet. Rättshjälpssökanden kan hänvisas till ett privat biträde redan i förvaltningsskedet om det finns en lagstadgad grund för det. I domstolsärenden kan till biträde alltid förordnas också ett privat biträde som har gett sitt samtycke till uppdraget.

I enlighet med det asylpolitiska åtgärdsprogrammet för statsminister Sipiläs regering (av den 8 december 2015) gjordes det ändringar i rättshjälpen i asylärenden, i besvärstiderna i fråga om beslut och i arvoden till biträdena. Ändringarna trädde i kraft den 1 september 2016.

Efter det att ändringarna trädde i kraft ingår i rättshjälpen biträdes närvaro vid asylsamtal endast om det finns särskilt vägande skäl för det eller om sökanden är ett minderårigt barn. Ett biträdes närvaro vid asylsamtal ersätts av offentliga medel när dessa förutsättningar uppfylls. Enligt rättshjälpslagen kan en asylsökande beviljas rättshjälp genast efter att han eller hon lämnat in sin asylansökan. Sökanden får alltid använda ett biträde också vid samtalet, men arvode till biträdet betalas av offentliga medel endast begränsat på det sätt som beskrivs ovan. Besvärstiden är 21 och 14 dagar i stället för 30 dagar. Till biträdena betalas ett särskilt arvode för varje ärende i stället för ett timarvode. De gällande besvärstiderna, begränsningen av rättshjälpen och arvoden per ärende har kritiserats kraftigt.

De huvudsakliga konsekvenserna

Utgifterna ökar både i fråga om ersättningar som betalas till privata biträden och i fråga om offentliga rättsbiträdens arbetstid och resursbehov. I planen för de offentliga finanserna 2020–2023 har ändringarnas inverkan på anslagsbehovet redan uppskattats. Vid beräkningen av anslagsbehovet har antalet asylsökande uppskattats till 4 000. Till rättshjälp för asylsökande har anvisats ett tilläggsanslag på 0,8 miljoner euro år 2020 jämfört med det tidigare rambeslutet. Anslaget ökar till 1,1 miljoner euro 2021 och till 1,3 miljoner euro från och med 2022.

Om propositionen antas har den konsekvenser för förvaltningsdomstolarnas, rättshjälpsbyråernas och Migrationsverkets verksamhet. Den har konsekvenser för förverkligandet av de grundläggande fri- och rättigheterna för asylsökande.

De viktigaste förslagen

Lag om upphävande av vissa bestämmelser i utlänningslagen.

Enligt 9 § 2 mom. i utlänningslagen ingår i rättshjälpen för den som söker internationellt skydd inte biträdes närvaro vid asylsamtal enligt 97 a §, om inte ett biträdes närvaro är nödvändig av särskilt vägande skäl. Om sökanden är under 18 år och vistas i landet utan vårdnadshavare ingår i rättshjälpen dock biträdes närvaro vid asylsamtal. I propositionen föreslås det att dessa begränsningar slopas. Biträdet kan då delta i asylsamtalet vid sidan om sin huvudman enligt behov och biträdet kan få ett arvode av statens medel för biträdandet i enlighet med rättshjälpslagen. Det att biträden deltar i asylsamtal oftare än i nuläget leder till att alla relevanta omständigheter bättre kan framföras i ett tidigt skede, vilket bidrar till avgörandet. Sökandens rättssäkerhet stärks av att ett rättsbiträde är med från början av förvaltningskedet.

Enligt 190 § 3 mom. i utlänningslagen ska besvär med avvikelse från bestämmelserna i lagen om rättegång i förvaltningsärenden anföras inom 21 dagar från delfående av beslutet, om det är fråga om ett beslut av Migrationsverket i ett ärende som gäller internationellt skydd i samband med ett asylförfarande. Enligt 196 § 3 mom. i utlänningslagen ska i ett ärende som avses i 190 § 3 mom. besvär anföras och ansökan om besvärstillstånd göras inom 14 dagar från delfäendet av beslutet. Det föreslås att dessa avvikande besvärstider slopas. I asylärenden föreslås besvärstiden vara den allmänna tidsfristen på 30 dagar i stället för de gällande förkortade besvärstiderna. En normal besvärstid förbättrar möjligheterna att upprätta besvären grundligare och så att kompletteringar inte behövs. Detta gör behandlingen av ärenden i domstolen smidigare och ger denna grupp av ärenden en jämlik ställning i förhållande till andra grupper av ärenden.

Lag om upphävande av 17 a § i rättshjälpslagen.

Enligt 17 a § i rättshjälpslagen fastställs i ärenden som gäller internationellt skydd särskilt för varje ärende ett skäligt arvode till privata biträden för skötseln av uppdraget som biträde. Närmare bestämmelser om beloppet på arvodet enligt ärende utfärdas genom förordning av statsrådet. Det föreslås att paragrafen upphävs. Till jurister som biträder asylsökande enligt rättshjälpslagen betalas i enlighet med 17 § i rättshjälpslagen ett skäligt arvode för behövliga åtgärder enligt tidsgång i stället för ett arvode särskilt för varje ärende. Syftet med ändringen är att trygga tillgången till sakkunniga biträden. Grunderna för biträdenas arvoden blir de samma som i andra ärendegrupper.

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs riksdagen följande lagförslag:

Lagförslag

Lag 1

Lag om upphävande av vissa bestämmelser i utlänningslagen

I enlighet med riksdagens beslut föreskrivs:

1 §

Genom denna lag upphävs 9 § 2 mom., 190 § 3 mom. och 196 § 3 mom. i utlänningslagen (301/2004), sådana de lyder, 9 § 2 mom. i lag 646/2016, 190 § 3 mom. i lag 850/2019 och 196 § 3 mom. i lag 1022/2018.

2 §

Denna lag träder i kraft den x.x.2020.

På sökande av ändring i ett beslut som meddelats före ikraftträdandet av denna lag tillämpas de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet.

Lag 2

Lag om upphävande av 17 a § i rättshjälpslagen

I enlighet med riksdagens beslut föreskrivs:

1 §

Genom denna lag upphävs 17 a § i rättshjälpslagen (257/2002), sådan den lyder i lag 650/2016.

2 §

Denna lag träder i kraft den x.x.2020.

På rättshjälpsbeslut som getts före ikraftträdandet av denna lag tillämpas de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet.